

Erfgoedkrant Haspengouw

APRIL 2016 | JAARGANG 5, NR 1

erfgoedhaspengouw.be

wek ons verleden

ERFGOED
HASPENGOUW

Lees in deze Erfgoedkrant verhalen van boeiende mensen die zorg dragen voor ons cultureel erfgoed en zo het verleden van Haspengouw opwekken.

RI TU E LEN

ZONDAG

24

04

ERFGOEDDAG 2016

programma
HASPENGOUW

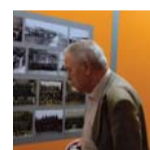
Bilzen
Lin èn het grien liët de dêrpsgenoot plat kalle!

5

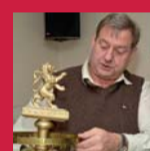
Borgloon
Erfgoeddetectives in Loon:
Rituelen op het spoor

2

Gingelom
Het Drie Swaenenland

3

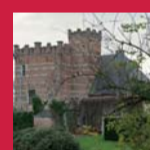
Heers
Met vlag en wimpel

4

Hoeselt
vzw Vrienden van de Kluis

5

Nieuwerkerken
Lieske Russelen, de heks
van Kozen

6

Riemst
Kussen in de kerk

6

Sint-Truiden
Rituelen en gebruiken van
de Ahmadiyya

3

Voeren
Een taart is geen vlaai

7

Erfgoeddag Haspengouw
23 april 2016
Volledig programma

I-IV

Erfgoed Haspengouw
Lezingenreeks 2016

8

Erfgoeddetectives in Loon: Rituelen op het spoor

Rituelen zijn van alle tijden. En dat kan je op Erfgoeddag zeker ondervinden in Borgloon. Verschillende erfgoedliefhebbers sloegen de handen in elkaar om het rijke culturele erfgoed dat terug gaat naar de middeleeuwen in de kijker te zetten. En dit zowel in Hoepertingen als in het klooster van Colen.

Van natuurverering tot kerkelijke cultus

Het thema van Erfgoeddag is dit jaar rituelen. Vaak denken we dan aan christelijke rituelen op belangrijke levensmomenten, zoals het doopsel, het vormsel en het huwelijk. Maar lang voor de kerstening in Noord- en Centraal-Europa speelden rituelen reeds een belangrijke rol in het dagelijkse leven van de mensen. Zij vereerden specifieke elementen in de natuur, zoals bomen, planten en bronnen. Bij de kerstening werd geleidelijk overgegaan van een veelgodendom naar een geloof in één god. Als tussenstap van die vele goden naar één god, is er de verering van heiligen, vooral door de verering van hun relieken.

De stoel van Sint-Lutgard: een middeleeuws cultusobject

Het klooster van Colen bewaart ook de middeleeuwse stoel van Sint-Lutgard, een gebruiksobject van mystica Lutgard van Tongeren tijdens haar verblijf in het Sint-Catharinaklooster in Sint-Truiden. De twaalfde-eeuwse stoel bleef in dit klooster bewaard tot aan de Franse Revolutie en werd vereerd als cultusobject. Tijdens Erfgoeddag wordt de geschiedenis van de stoel verteld. Zo kom je onder meer te weten hoe hij in het klooster van Colen terecht kwam. Daarnaast wordt ingegaan op het unieke gegeven dat deze stoel tot op de dag van vandaag zijn cultuswaarde blijft behouden. Van heinde en verre komen mensen met problemen naar de stoel om zo de voorspraak van Sint-Lutgard te bekomen.

Heiligen en relieken

Reliekenverering vindt zijn oorsprong in de aanroeping van heiligen. Elke heilige had zijn of haar 'specialisatie' en vormde een brug tussen mens en God. Maar omdat bepaalde heiligencultussen zo populair waren en mensen op zoek waren naar iets tastbaars, startte de Kerk met de verspreiding van hun relieken. Ook het klooster van Colen in Kerniel is in bezit van een grote collectie relieken, waarvan het dertiende-eeuwse reliekschrijn van Sint-Odilia wellicht het bekendste is.

Relieken: echt of vals?

Op de vooravond van Erfgoeddag organiseert Werkgroep CoLoHa een lezing over relieken. Gastspreker is Mark Van Strydonck (KIK-IRPA). Hij voert al jaren onderzoek naar relieken. Hij licht zijn manier van werken toe aan de hand van een aantal sprekende Limburgse en Brabantse voorbeelden. Deze lezing is voor iedereen gratis toegankelijk mits voorafgaande inschrijving vóór 20 april 2016 via wergroepcoloha@gmail.com of 0486-27 80 27.

De doopvont van Hoepertingen

Een ander opmerkelijk verhaal wordt verteld in Hoepertingen. Toen erfgoedliefhebber Luc Wijnants een onderzoek deed naar de huidige doopvont in de Sint-Vedastuskerk van Hoepertingen, kwam hij een oud romaans doopvont uit dezelfde kerk op het spoor. Zijn zoektocht leidde hem naar het Museum

Grand Curtius te Luik waar dit middeleeuws object in het depot ondergebracht was. Hij slaagde erin om de doopvont na enkele eeuwen terug naar zijn heimat te brengen. Nog niet op zijn oorspronkelijke plek, maar een voorlopig in de Sint-Jobkapel. Op Erfgoeddag wordt de doopvont officieel ingehuldigd.

Ritualia Lossensia

Al deze opmerkelijke rituelen in Loon worden gebundeld in een publicatie met als titel **Ritualia Lossensia. Rituelen en relieken in Loon**. Voor de realisatie van deze uitgave sloegen verschillende erfgoedorganisaties uit Borgloon de handen in mekaar: **Luc Wijnants, de zusters van**

Colen, het Fruitstreekmuseum, Werkgroep CoLoHa (Werkgroep Colen-Loon-Haspinga) en het stadsbestuur van Borgloon. De officiële voorstelling van de publicatie vindt plaats op de vooravond van Erfgoeddag in Ter Poorte (klooster van Colen), na de lezing van Mark Van Strydonck en op Erfgoeddag zelf in de Sint-Jobkapel in Hoepertingen.

Het Drie Swaenenland

In de meest zuidelijke gemeente van Haspengouw wordt het erfgoed al 12 jaar onder de aandacht gebracht door Heemkundekring Het Drie Swaenenland. Hoog tijd dus voor een gesprek met voorzitter André Vandecan

Vanwaar de naam 'Het Drie Swaenenland'?

De zwaan is altijd een symbool geweest van beken en waterstromen. In Gingelom hebben drie beken hun oorsprong: de Molenbeek, de Melsterbeek en de Cicindriabeek. Er wordt etymologisch algemeen aangenomen dat 'Cicindria' 'drie zwanen' betekent. Vandaar de naam en de drie zwanen in ons logo. De 11 sterren in het logo verwijzen dan weer naar de 11 deelgemeenten van Groot-Gingelom: Boekhout, Borlo, Buvingen, Gingelom, Jeuk, Kortijs, Mielen, Montenaken, Muizen, Niel en Vorsen.

Welk erfgoed van Gingelom brengen jullie vooral onder de aandacht?

Gingelom is vooral bekend omwille van de rijke Romeinse geschiedenis. De verschillende tumuli (Romeinse grafheuvels, red.) zijn daarvan de meest zichtbare overblijfselen. Maar die geschiedenis is

gekend. Daarom leggen wij als heemkundekring meer de focus op de kleine geschiedenis, de kleine verhalen. Wij gaan vooral op zoek naar de familie-geschiedenissen, het leven van alledag in de dorpen en op de vele kastelen in Gingelom.

Hoe doen jullie dit?

Om de twee jaar doen we een activiteit op Erfgoeddag of Open Monumentendag. Op Erfgoeddag kiezen we er voor om elke keer een bepaalde deelgemeente en het aanwezige erfgoed uitgebreid in de kijker te zetten. De editie van 2016 slaan we over. In 2017 zetten we Borlo in de kijker. We hebben al meer dan honderd foto's en verhalen verzameld. Een gebrek aan bronnen en erfgoed-objecten is er zeker niet in Gingelom. Elk jaar organiseren we ook een gespreksavond met uiteenlopende thema's zoals het dialect of de Eerste Wereldoorlog.

Dit jaar werken jullie ook aan een ander project. Kan je daar meer over vertellen?

Elke deelgemeente van Gingelom heeft een eigen dorpskerk met een geheel eigen geschiedenis en bouwstijl. We zijn infoborden aan het maken die worden aangebracht aan de kerken. Zo krijgen de toeristen, maar ook de inwoners van Gingelom meer informatie. Maar omdat je niet alles kan vertellen op een infobord zijn we ook aan het nadenken om een publicatie over de kerken te maken. Daarnaast verdiept één van onze leden zich in de Eerste Wereldoorlog. Hij is heel gepassioneerd bezig om alle oud-strijders van Gingelom in kaart te brengen.

Gingelom

Hoe informeren jullie de leden van de heemkring?

We hebben een tachtigtal leden en die krijgen elk jaar twee edities van ons tijdschrift in de bus. Het tijdschrift is een mengeling van heemkundige artikels, een terugblik op voorbije activiteiten en een agenda van de komende activiteiten. We proberen er elke editie iets moois van te maken en daarvoor krijgen we veel medewerking vanuit het gemeentebestuur. In het tijdschrift vind je ook altijd een terugblik op onze jaarlijkse uitstap. Dan combineren we een interessante erfgoedactiviteit met een spannende activiteit zoals een wijnproeverij. Dit slaat aan.

Ahmadiyya toont cultureel erfgoed op Erfgoeddag

In Sint-Truiden zetten verschillende geloofsgemeenschappen hun deuren open tijdens Erfgoeddag. Zo ook de Ahmadiyya Moslimgemeenschap die het motto 'liefde voor iedereen, haat voor niemand' hoog in het vaandel draagt. Een belangrijke boodschap van hoop.

Hadrat Mirza Ghulam Ahmad

'De Ahmadiyya gemeenschap is opgericht in 1889 in India', zegt Ahmed Tuseef, missionaris van de gemeenschap in Limburg, 'en dit door Hadrat Mirza Ghulam Ahmad. Zijn missie bestond erin om de islam te laten herleven die een boodschap van liefde en oprechtheid uitdraagt. Het motto is dan ook: liefde voor iedereen, haat voor niemand.' In Sint-Truiden zijn ongeveer 100 moslims aangesloten bij de gemeenschap. Voorzitter Rana Tariq:

Fiesta Tropical

De Ahmadiyya is niet alleen een religieuze gemeenschap. Ze zijn ook actief op andere vlakken. Zeeshan Rana, lid van de gemeenschap, zegt hierover: 'Op 1 januari houden we een grote opruimactie. Bij het suikerfeest en nieuwjaar gaan we langs in de woonzorgcentra en Fedasil om snoep uit te delen. Elk jaar mee doen we mee aan Fiesta Tropical in Sint-Truiden. De opbrengst geven we dan aan een hulporganisatie. Vorig jaar was dit

'Hier in Sint-Truiden zijn het vooral moslims met Pakistaanse roots, maar er zijn ook gelovigen met een Marokkaanse achtergrond. Elke avond komen we samen voor het avondgebed en op vrijdag voor het speciale vrijdaggebed'.

de Nepalese gemeenschap die zich inzet voor de slachtoffers van de zware aardbeving.'

Pakora en Hijab

Omdat het thema van Erfgoeddag Rituelen is, grijpen veel geloofsgemeenschappen in Sint-Truiden dit aan om hun eigen tradities kenbaar te maken aan het grote publiek. Zeeshan: 'Onze gemeenschap heeft er voor gekozen om verschillende tradities in de kijker te zetten. Zo zullen we pakora's en samosa's serveren, twee gerechten die vaak worden gegeten bij feesten. Ook de traditionele Pakistaanse kleding komt aan bod. Vrouwen krijgen de kans om te voelen hoe het is om een Hijab en Henna-versieringen te dragen. Een hijab is een traditionele hoofddoek en henna zijn traditionele versieringen op handen en voeten. Alle activiteiten zijn in het Hoflokaal, in de tuin van Museum DE MINDERE.

Sint-Truiden

Niet alleen de Ahmadiyya gemeenschap zet zijn rituelen in de kijker. Ook andere geloofsgemeenschappen in Sint-Truiden doen dit op **Erfgoeddag: de minderbroeders, Huis van de Mens, de Rhema-gemeenschap, de Petrous Christ beweging, The Himalayan Society en de Culturele Moslim-vereniging.** Alle praktische gegevens vind je in het programma van Erfgoeddag Haspengouw.

Met vlag en wimpel

Soms is een kleine rimpel genoeg om een hele vloedgolf teweeg te brengen. In Heers is die kleine rimpel Jean Robijns. Als bestuurslid en materiaalmeester van Koninklijke Harmonie Salvia Heers werd hij op een studiedag van Resonant vzw, 'Centrum Muzikaal Erfgoed' geprikkeld om op zoek te gaan naar het erfgoed van de harmonie. Dat de harmonie in 2017 haar 125-jarig bestaan viert is een extra stimulans.

Door weer en wind

De Koninklijke Harmonie Salvia Heers werd op 20 juni 1892 opgericht, niet als harmonie, maar als een koor. Al snel groeide het koor uit tot een volwaardige fanfare. De houtblazers deden pas zeer recent hun intrede. Pas sinds 15 jaar is de fanfare omgevormd tot een harmonie. Deze geschiedenis is ook zichtbaar op het oude vaandel van de harmonie. Een vaandel dat weer en wind heeft moeten verdragen en daarom nood heeft aan een conservatie. Om die conservatie te bekostigen werd bij Erfgoed Haspengouw en bij de provincie subsidie aangevraagd. Maar bij de provincie was er twijfel over de ouderdom van het vaandel.

Jean: 'Op foto's die we gemakkelijk kunnen dateren staat thans hetzelfde vaandel.'

'De oudste bekende foto is van 1892, de oprichtingsdatum, waarop het koor te zien is in de binnenkoer van het kasteel van Heers. Maar omdat het koor geëvolueerd is naar een fanfare en nadien naar een koninklijke fanfare, werd het opschrift op het vaandel ook telkens aangepast.'

Deze aanpassingen zijn inderdaad van een latere datum maar het vaandel zelf is van 1892.'

De fanfare van Loon

De zoektocht van Jean naar de geschiedenis van zijn geliefde harmonie heeft heel wat teweeg gebracht in Heers. Plots kwamen mensen met oude foto's en archiefstukken aanzetten.

Een van de mooiste stukken is een oud schrijven gericht aan de toenmalige burgemeester van Heers.

Jean: 'De brief is gedateerd in 1885 en is geschreven door de fanfare van Borgloon om de burgemeester hun diensten aan te bieden. Op dat moment was er in Heers nog geen muziekvereniging.'

Vlaggenfeest

Omdat het verhaal van het vaandel van Salvia zoveel deining veroorzaakt, organiseren ze in Heers op Erfgoeddag een heus vlaggenfeest.

Jean: 'De tentoonstelling waarop hopelijk zoveel mogelijk verenigingen hun vlag zullen tonen begint reeds op zaterdag 23 april vanaf 14.00 uur.'

's Avonds is er een optreden dat in het teken zal staan van oorlog. Hiervoor wordt er samengewerkt met de Werkgroep WO I van Heers.

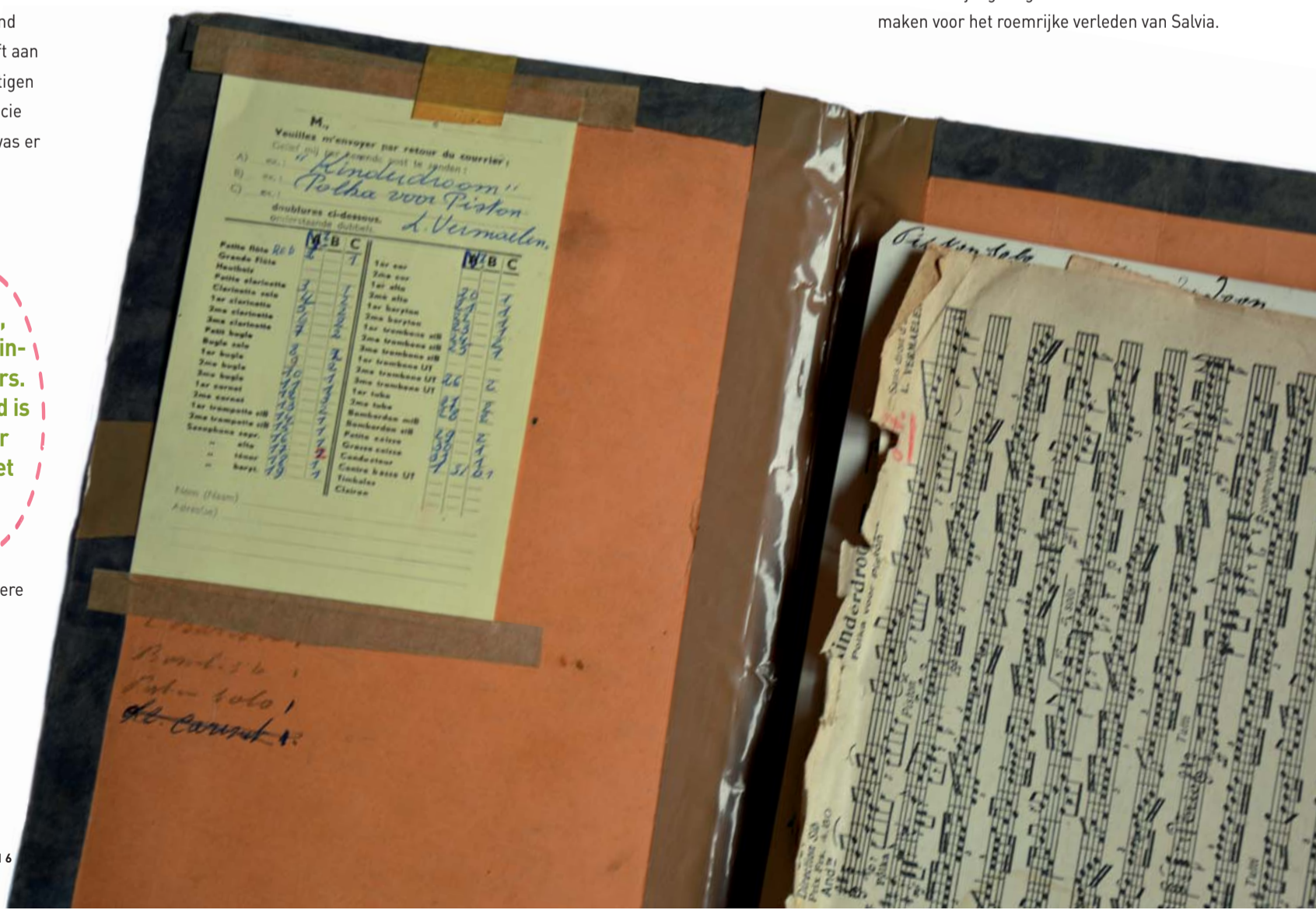
Op zondag is de tentoonstelling eveneens geopend vanaf 14.00 uur. De hele namiddag zijn er lenteconcerten door zes andere muziekverenigingen uit de buurt. En of dat allemaal nog niet genoeg is zullen er tijdens dit erfgoedweekend ook collectiedagen worden gehouden. Iedereen die nog foto-, archief- of ander materiaal heeft liggen over het verenigingsleven in Heers kan dat dan laten

scannen en/of fotograferen. Uiteraard krijgt iedereen zijn originele stuk mee terug naar huis.'

Medailles

Dat Salvia al vroeg een hoog muzikaal niveau haalde, bewijst het kopstuk van het vaandel. Diverse medailles sieren het kopstuk, waarvan het oudste dateert uit 1893, slechts één jaar na oprichting. Tegenwoordig wordt nog steeds een hoog muzikaal niveau gehaald. Jean hoopt met zijn initiatief de jongere generatie ook warm kan maken voor het roemrijke verleden van Salvia.

RI TU E LEN

ZONDAG
24
—
04

WWW.ERFGOEDDAG.BE

DOWNLOAD DE HANDIGE APP OP ERFGOEDAPP.BE EN
ONTDEK DE GRATIS ACTIVITEITEN BIJ JOU IN DE BUURT

ERFGOEDDAG IS EEN INITIATIEF VAN FARO, VLAAMS STEUNPUNT VOOR CULTUREEL ERFGOED
VZW, IN SAMENWERKING MET DE ERFGOEDGENEESCHAPPEN IN VLAANDEREN EN BRUSSEL

via Media-acties, pro-FARO, Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed en Provincie Vlaanderen

Erfgoeddag 2016 in Haspengouw

zondag 24 april 2016

© ALEXANDER MEEUS

Rituelen...

- Maak van Erfgoeddag 2016 een ritueel dat ons een beetje verandert en de interesse en goesting voor erfgoed verder voedt.
- Ontdek archiefstukken, spannende objecten en oude gebruiken, nieuwe inzichten, praktijken of de **erfgoedapp**.
- Put energie en inspiratie uit dit lenteritueel. (*)

* Het volledige voorwoord van Minister Sven Gatz lees je op www.erfgoeddag.be

Alle activiteiten op Erfgoeddag zijn gratis.

Volg op Erfgoeddag de live-verslaggeving op de Facebook van Erfgoed Haspengouw.

Haspengouw PROGRAMMA

- 0€ vaste collectie doorlopend gratis te bezoeken
- VLIEG activiteit voor kinderen

- locatie toegankelijk met rolstoelen
- locatie deels toegankelijk met rolstoelen
- locatie niet toegankelijk met rolstoelen

Bilzen

1 Tentoonstelling

Martenslinde: een agrarisch dorp met zijn eigen geschiedenis, tradities en rituelen

Martenslinde, een klein dorp in Haspengouw, kent een lange geschiedenis en veel tradities. Met een dialectmis, een fototentoonstelling en een ludieke dialectquiz komen oude tradities terug tot leven: de Gerlachusverering, de processie, de schutterij en het plaatselijke dialect.

OPENINGSUREN

- Dialectmis om 11.00 uur in de Sint-Martinuskerk
- Tentoonstelling van 13.30 tot 17.00 uur
- Dialectvoorstelling en quiz om 14.00 en 16.00 uur

ORGANISATIE Lin in het groen

LOCATIE Zaal de Linde, Martenslindestraat 33, 3742 Martenslinde (Bilzen)

CONTACT 0479-51 28 34

4 Wandeling

'Rituelen' & archeologische wandeling Rosmeer!
Wat is de link?

Tijdens de 'Archeologische wandeling Rosmeer' komen het Tumulusgraf, de Bandkeramische nederzettingen en het Merovingisch grafveld de begrafenisrituelen aan bod. Aan de nieuwe lindeboom komt het oude volksgebruik van de nagelboom weer tot leven.

In 't Broek staan we stil bij de publieke vernederingsrituelen, zoals de schandpaal. Aan het Bertiliaputje dompelen we je onder.

OPENINGSUREN De wandeling start op 14.00 uur en eindigt rond 16.30 uur

ORGANISATIE Heemkundekring Rosmeer vzw

LOCATIE Dorpsplein tegenover Sint-Pieterskerk, 3740 Rosmeer (Bilzen)

CONTACT ERFGOEDDAG 012-45 73 80 (Filip Konings, voorzitter)

Borgloon

3 Presentatie

Ritualia Lossensia.
Rituelen en relieken in Loon.

Van een teruggevonden romaans doopvont te Hoepertingen naar het ritueel met de unieke stoel van Lutgard. Van de geheimen van het Odiliaschrijn naar de relieken en reliekhouders van het klooster van Colen tot aan de rituele verhalen en legenden over bomen en planten. Een mooie brochure bundelt al deze rituele elementen van Borgloon, die tentoongesteld worden op Erfgoeddag 2016. Een boeiend verhaal!

OPENINGSUREN 10.00 – 18.00 uur

ORGANISATIE Fruitstreekmuseum vzw

LOCATIE Klooster Colen, Colenstraat 1, 3840 Kerniel (Borgloon)

CONTACT 0494-27 41 46

4 Tentoonstelling

Reliekschrijn van Sint-Odilia geeft uiteindelijk zijn geheimen prijs!

Enkele weken voor Erfgoeddag werd het Odiliaschrijn door de bisschop officieel geopend en is het geheim van haar inhoud ontsluitend. Op Erfgoeddag worden de foto's van deze officiële opening van het schrijn tentoongesteld. Verder lichten we de verrassende resultaten van het recent hoogtechnologisch onderzoek van het schrijn door Jeroen Reyniers en de specialisten van het KIK en KUL toe.

OPENINGSUREN 10.00 – 17.00 uur

ORGANISATIE Werkgroep CoLoHa i.s.m. Zusters van Colen

LOCATIE Klooster Colen, Colenstraat 1, 3840 Kerniel (Borgloon)

CONTACT 0486-27 80 27

Borgloon

5 Lezing

Over echte en valse relieken

Het Odiliaschrijn in het klooster te Colen heeft een link met de verering van de schedelreliken van Herkenrode, die net als St-Odilia tot de cultus van St-Ursula en de 11.000 maagden behoorden. Mark Van Strydonck deed onderzoek naar deze schedelreliken en naar de botten van St-Odilia. Een boeiende lezing over de echtheid van deze relieken is een mooie start van een leerrijke Erfgoeddag te Colen

OPENINGSUREN zaterdag 23 april om 19.30 uur

ORGANISATIE Werkgroep CoLoHa

LOCATIE Klooster Colen, Colenstraat 1, 3840 Kerniel (Borgloon)

CONTACT 0486-27 80 27

RESERVATIE via werkgroepcoloha@gmail.com of 0486 27 80 27 en dit vóór 20 april 2016.

Aantal plaatsen is beperkt.

6 Rondleiding

Verborgen parels in Haspengouw. Ontdek de kunstschatten van abdij Mariënlof

De zusters vertellen over de rituelen van hun klooster. Naast de stoel van Lutgardis en het Odiliaschrijn, zullen uitzonderlijk de relieken van het klooster tentoongesteld worden aan het grote publiek. Elk reliek behoort toe aan een heilige en wordt op het naamfeest van deze heilige aanroepen om een gunst of om genezing.

OPENINGSUREN 10.00 – 17.00 uur

ORGANISATIE Zuster van Colen i.s.m. Werkgroep CoLoHa

LOCATIE Klooster Colen, Colenstraat 1, 3840 Kerniel (Borgloon)

CONTACT 0494 27 41 46

7 Tentoonstelling

Leven zonder liefde is als een boom zonder bloesem en fruit

(Kahlil Gibran)

Voor Germaanse stammen waren bomen heilig. Na de kerstening bleven boomrituelen, verscholen onder een christelijk kleedje, bestaan. Van sacrale bomen met een Mariakapel gesierd, van fruitbomen met nat stro gebonden om het volgend jaar veel vruchten te geven, tot bomen die de mensen bang maakten voor duivels en heksen. Ontdek de verhalen van geloof en bijgeloof tijdens deze tentoonstelling.

OPENINGSUREN 10.00 – 18.00 uur

ORGANISATIE Fruitstreekmuseum vzw i.s.m. Werkgroep CoLoHa

LOCATIE Klooster Colen, Colenstraat 1, 3840 Kerniel (Borgloon)

CONTACT 0494-27 41 46

8 Tentoonstelling

Rituelen in overvloed: het romaanse doopvont van Hoepertingen

Tijdens Erfgoeddag onthullen we een 'pièce unique': de romaanse doopvont die werd teruggevonden in het depot van het Luikse museum Grand Curtius. Samen met dit pronkstuk brengen we het verhaal van het doopritueel. De presentatieplek is de historische kapel van Sint-Job, pal op de oudst beschreven plaats van Borgloon. Een unieke kans om dit topstuk te zien.

OPENINGSUREN 10.00 – 18.00 uur

ORGANISATIE Dienst cultuur Borgloon i.s.m. Erfgoedraad Borgloon en parochie Sint-Vedastus Hoepertingen

LOCATIE Kapel van Sint-Job, Bergstraat 38, 3840 Hoepertingen (Borgloon)

CONTACT 012-67 36 53

TIP | Officiële presentatie van het doopvont om 10.00 uur

Heers

9 Tentoonstelling

Vlaggenfeest, lenteconcerten en collectiedag

Naar aanleiding van het herstellen van het bijna 125 jaar oude vaandel van de K.H. Salvia, is er een tentoonstelling van vlaggen en vaandels van verenigingen en organisaties van Heers. Gelijktijdig zijn er optredens van meerdere harmonieën uit de omgeving en is er een grote inzamelactie van foto's van 'Het vaandel in actie'.

OPENINGSUREN 14.00 – 20.00 uur

ORGANISATIE K.H. Salvia Heers vzw i.s.m. Erfgoed Haspengouw, Gemeente Heers en de verenigingen uit Heers en omgeving

LOCATIE De Bammerd, Paardskerkhofstraat 20, 3870 Heers

TIP | De collectiedag en de tentoonstelling is ook open op zaterdag 23 april van 14.00 – 20.00 uur

Nieuwerkerken

10 Wandeling

Lieske Russelen, de heks van Kozen

Deze geleide wandeling (5 km) volgt gedeeltelijk het laatste traject van heks Lieske Russelen naar haar plaats van terechtstelling. Onderweg word je een gratis perenjenever aangeboden, voor de kinderen is er een alcoholvrij heksen-drinkje. Nagenieten kan je in onze gezellige cafetaria. Via een presentatie krijg je nog meer informatie over Lieske Russelen.

OPENINGSUREN Vertrek van de geleide wandeling om 14.00 uur, om 14.30 uur en om 15.00 uur

ORGANISATIE Heemkunde Nieuwerkerken i.s.m. Gemeentelijke Cultuurdienst Nieuwerkerken

LOCATIE vertrek wandeling aan het Lambrechtsplein te Wijer, gelegen langs de Grotestraat

CONTACT 0499-73 56 74

Riemst

11 Tentoonstelling

'Kussen in de kerk'

reliken en reliekenverering in Groot-Riemst

De tentoonstelling 'Kussen in de kerk' gaat over hoe mensen in Groot-Riemst heiligen vereerden en over de rituelen die daar rond zijn ontstaan. In de vele parochiekerken werden relieken, overblijfselen of voorwerpen van een bepaalde heilige, vereerd. Op deze tentoonstelling ontdek je enkele Riemsterse relieken en de vereringsrituelen die daarmee gepaard gingen of nog steeds gaan...

OPENINGSUREN 10.15 – 18.00 uur

ORGANISATIE Limburgse Studies vzw i.s.m. Rijksarchief te Hasselt, kerkfabrieken en heemkundige kringen van Groot-Riemst

LOCATIE Sint-Martinuskerk, Onze-Lievevrouwstraat 13, 3770 Genoelselderen (Riemst)

CONTACT 0479-281 496

12 Tentoonstelling

150 jaar muziek in Riemst

Riemst draagt al sinds 1 mei 1987 trots de titel 'muzikaalste gemeente van Vlaanderen'. De meeste Riemstse muziekverenigingen zijn meer dan 100 jaar oud en bezitten een zeer uitgebreid archief. Tijdens een tentoonstelling wordt dit archief opengesteld. Tevens wordt tijdens een play-in ook de cd voorgesteld die de verschillende muziekverenigingen van Riemst samen hebben gemaakt.

OPENINGSUREN 10.00 – 18.00 uur

ORGANISATIE Muziekrad Riemst i.s.m. Vlamo Riemst, Cultuurdienst Riemst

LOCATIE 't Paenhuys, Paenhuysstraat 10, 3770, Riemst

CONTACT 0479-51 93 52

TIP | 's Morgens en 's namiddags repetitie muziekverenigingen. Van 16.30 tot 17.30 uur: play-in muziekverenigingen. Om 17.30 uur: voorstelling cd.

13 Tentoonstelling en demonstratie

Starrituelen bij landbouwmachines

In de landbouw zijn er talloze rituelen en tradities die ondertussen vergeten zijn. Om oude landbouwwerktuigen aan te zetten, was er een hele reeks van handelingen nodig, die uitgroeide tot dagelijkse rituelen. Tijdens deze demonstratie ontdek je zelf wat dit allemaal inhoudt. En je kan een unieke blik werpen op een van de grootste collectie, nog werkende landbouw-werktuigen.

OPENINGSUREN 10.00 – 18.00 uur

ORGANISATIE Tractoren en Motoren Club vzw

LOCATIE Verzameling Peumans, Tongersesteenweg 165, 3770 Riemst

CONTACT 0476-400 087

Sint-Truiden

14 Dansvoorstelling Meiboomplanting

Het aanbreken van de lente werd en wordt over de hele wereld begroet met het uitbannen van de winter. Al in de oertijd gebeurde dit dankzij bezweringssceremonieën waarbij de geesten van de vruchtbaarheid worden gewekt dankzij stampassen. Meiboomplanten zijn wereldwijd verspreid als teken van natuurverbondenheid. Ook op Erfgoeddag dansen we en vieren wij de bron van alle leven. Komt dat zien!

OPENINGSUREN 15.00 - 16.00 uur
ORGANISATIE Volkskundegroep Pierlala
LOCATIE Groenmarkt, 3800 Sint-Truiden
CONTACT 0497- 86 30 85

15 Tentoonstelling Van wieg tot graf

We laten enkele karakteristieke objecten en documenten zien uit de verschillende fases die iemand in zijn leven doorloopt. De nadruk ligt op de belangrijkste rites of passage: geboorte, doopsel, eerste schooldag, eerste communie, vormsel, legerdienst, werk, huwelijk, op reis, pensionering, dood. Sommige tafereel worden tot leven gewekt door het M-theater.

OPENINGSUREN 14.00 - 18.00 uur. Opvoering tafereeltjes: 14.30, 15.30, 16.30 en 17.30 uur
ORGANISATIE Heemkundige Kring Groot-Sint-Truiden i.s.m. M-theater Sint-Truiden
LOCATIE Ons Heem, Naamsesteenweg 161, 3800 Sint-Truiden. De tentoonstellingsruimte ligt achter de parochiezaal Sint-Pieter

16 Tentoonstelling Orde van de kousenband

In het Verenigd Koninkrijk is het een hoge onderscheiding: een voorrecht van de kroon, om de nieuwe ridder

een kousenband om het been te gespen. Ben je nieuwsgierig naar dit object? Kantelink presenteert kousenbanden in kant en textiel, die elk van u graag zou willen dragen. Sensueel prikkelend, frivol of louter functioneel.

OPENINGSUREN 10.00 - 18.00 uur
ORGANISATIE Kantelink
LOCATIE Stadhuis, Grote Markt, 3800 Sint-Truiden
CONTACT 0473-53 96 51

TIP | Lezing om 15.00 uur over De orde van de kousenband. Duur 30 minuten

17 Tentoonstelling 'Rituelen'...Schrift

Deze tentoonstelling verenigt kant en kalligrafie. Beiden spelen een rol in vele rituelen en zijn het resultaat van een aantal handelingen die in een bepaalde volgorde herhaald worden om een bepaald doel te bereiken. Het zoeken van het juiste materiaal, de keuze van kleuren en het maken en uitvoeren van een ontwerp. Het getoonde kantwerk is geïnspireerd op kalligrafie van Godelief Tielens.

OPENINGSUREN 10.00 - 18.00 uur
ORGANISATIE Kant in Vlaanderen vzw i.s.m. Haspengouwse kantverenigingen
LOCATIE Clockemstraat 5a, 3800 Sint-Truiden
CONTACT 0475-84 88 87

18 Filmvoorstelling Mariale Processie

ter gelegenheid van 80 jaar Basieliek Onze Lieve Vrouw ten Hemelopneming Kortembos

Op zondag 1 mei 2016 om 15.00 uur gaat de Mariale processie na 18 jaar nog eens uit in Kortembos en dit ere van 80 jaar basieliek in Kortembos. De Mariale processie ging vroeger jaarlijks uit, maar in 1998 stopte deze traditie. Op Erfgoeddag kan je alvast genieten van een terugblik. De processies van 1945 - 1947 komen terug tot leven op groot scherm. Om 13.30 en 15.00 uur kan je kijken naar de oude filmbeelden.

OPENINGSUREN 13.00 - 17.00 uur
ORGANISATIE Geschiedkundige kring Kortembos i.s.m. Erfgoed Haspengouw, Kerkfabriek Kortembos, Stad Sint-Truiden, De abt van Averbode en Geestelikheden van de omringende parochies, KVLV gewest Borlo-Sint-Truiden, Ziekenzorg, Basieliekkor en bedevaarders
LOCATIE Basieliek Onze Lieve Vrouw ten Hemelopneming, Basieliekstraat 61, 3800 Sint-Truiden
CONTACT 0474-77 76 04

19 Tentoonstelling Het ritueel van de Signatuur, van middeleeuws chirograaf tot digitale handtekening

In 2015 verwierf Sint-Truiden een charter uit de 14e eeuw dat tijdens Eerste Wereldoorlog was ontvreemd. Van het bezegelde vredesakkoord tussen de graaf van Loon en de stad zit een origineel dubbel in het Luikse Rijksarchief. Beide helften van dit Chirograaf worden herenigd in de seminariebibliotheek. Met aandacht voor de evolutie van de signatuur in de loop der tijden, tot de digitale handtekening nu.

OPENINGSUREN 10.00 - 18.00 uur
ORGANISATIE Stadsarchief Sint-Truiden
LOCATIE Seminariebibliotheek, Diesterstraat 1, 3800 Sint-Truiden
CONTACT 011-70 18 36

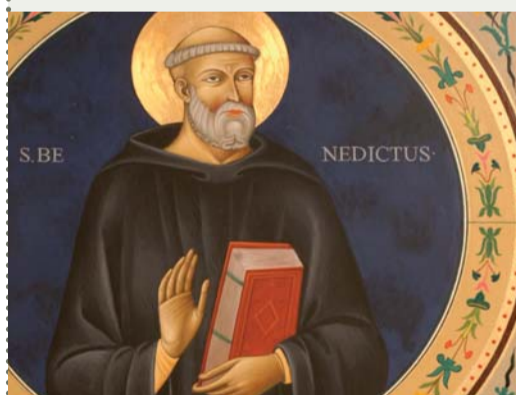

20 Tentoonstelling Nieuwe rituelen voor oude materialen. Vrijwilligers aan het woord

We verwelkomen de bezoekers met een fotoreportage over het vrijwilligerstraject 'Schaderegistratie en zuurvrije conservering', hierna volgt een groepsrondeleiding in het depot waar ze kennis maken met de unieke archiefstukken en de methodiek van de schadeherkenning.

OPENINGSUREN 10.00 - 18.00 uur
ORGANISATIE Stadsarchief Sint-Truiden i.s.m. vrijwilligers Stadsarchief
LOCATIE Stadsarchief Sint-Truiden, Diesterstraat 1, 3800 Sint-Truiden
CONTACT 0479 54 81 29
RESERVATIE Neen. Tijdens de weekdagen volgens afspraak via stadsarchief (info.archief@sint-truiden.be of telefonisch 011-70 18 35)

TIP | zondag 24 april en zondag 1 mei rondleidingen telkens van 10.00 tot 18.00 uur met rondleidingen op vaste tijdstippen.

21 Tentoonstelling Ora et Labora

De stad Sint-Truiden ontwikkelde zich rond de Trudoabdij. De rode draad in het leven van de monniken in deze abdij was 'De Regel van Benedictus', een regel die ook nu nog inspirerend werkt. De tentoonstelling wil je meer vertellen over het leven in de Trudoabdij. Academie Haspengouw Beeld geeft met 'Ora et Labora 2.0' een moderne kunstvolle interpretatie van deze leefregel.

OPENINGSUREN 10.00 - 18.00 uur
ORGANISATIE vzw Abdij, Stad en Regio i.s.m. Academie Haspengouw Beeld
LOCATIE Keizerzaal, Diesterstraat 1, 3800 Sint-Truiden
CONTACT 0484-59 44 66

22 Tentoonstelling Overgangsrituelen in het Vrijzinnig Humanisme

Tijdens de tentoonstelling wandel je als het ware door 'het leven' met de daarbij horende scharniermomenten gaande van geboorte tot overlijden. Momenten van feest maar ook van verlies. Je maakt kennis met vrijzinnig humanistische rituelen waarbij de mens steeds centraal staat. Beeldmateriaal en getuigenissen geven een totaalbeeld van hoe een niet religieuze plechtigheid waardevol ingevuld wordt.

OPENINGSUREN 10.00 - 18.00 uur
ORGANISATIE Huis van de Mens
LOCATIE Huis van de Mens, Kazernestraat 10/001, 3800 Sint-Truiden
CONTACT 011-88 41 17

23 Tentoonstelling Geboren worden en opgroeien op een begijnhof, vroeger en nu

Begijnhofkinderen zijn op zoek gegaan naar dagelijkse en feestelijke kinderrituelen op het begijnhof en bij andere culturen in Sint-Truiden. Ze maakten een tentoonstelling over geboorte, communie- en lentefeesten, Sinterklaasbezoek, Driekoningen zingen en kinderspelen. Dat alles wordt aangevuld met de oude driedimensionele communiekaarten uit de volkskundige collectie van Theo Broers.

OPENINGSUREN 10.00 - 19.00 uur
ORGANISATIE Begijnhof buurtcomité i.s.m. Integratiedienst Sint-Truiden, Volkskundig Genootschap Limburg en Theo Broers uit Voeren
LOCATIE Begijnhof, 3800 Sint-Truiden

TIP | Vanaf 9.45 uur elk uur gratis voorstelling van het Festraetsuurwerk (1942) en van de bijhorende astronomische installaties. Het uittrekken van de middeleeuwse ambachtenstoet klokslag het uur alsook de wereldreis van de stoomboot van Antwerpen naar New York zijn uitermate attractief voor kinderen.

24 Evocatie en concert Als het Angelusklokje driemaal luidt

Vroeger luidde het klokje van de Begijnhofkerk driemaal per dag het Angelus. Dan legden begijnen en omwonenden het werk even neer en baden drie weesgegroeitjes. Op Erfgoeddag zal het begijnhofklokje opnieuw het Angelus luiden. Truidense koren zingen het Ave Maria en marialiederen.

OPENINGSUREN 10.00 - 18.00 uur. Om 11.15 uur en 17.15 uur lezing over het Angelus en de Maagd Maria in de kunst. Gezongen Angelus om 12.00 uur door Amici Cantemus en om 18.00 uur door Amabile Bevingen.
ORGANISATIE vzw Vrienden van het begijnhof i.s.m. de koren Amabile Bevingen en Amici Cantemus, Begijnhof, Buurtcomité Sint-Truiden, Provinciaal Centrum Cultureel Erfgoed, museum DE MINDERE
LOCATIE Begijnhofkerk, Begijnhof, 3800 Sint-Truiden

25 Presentatie**Rituelen
Rhema gemeenschap
Sint-Truiden**

Rituelen zijn belangrijk in verschillende religies. Zo ook bij de Rhema gemeenschap. Deze tentoonstelling geeft meer uitleg bij bepaalde rituelen die heel typisch zijn voor Rhema en protestantisme, zoals de volwassendoop en de zondagsschool.

En je komt te weten wat het verschil is tussen de christelijke eucharistie en het protestantse avondmaal.

OPENINGSUREN 14.00 – 18.00 uur

ORGANISATIE Rhema Gemeenschap

LOCATIE Hoflokaal, Capucienessenstraat 3, 3800 Sint-Truiden

CONTACT 0497-85 54 78

26 Presentatie**Tradities uit Pakistan**

Kom ontdekken welke oude tradities uit Pakistan nog steeds doorleven in Sint-Truiden.

Zo kan je proeven van samosa's en pakora's, twee gerechten die worden gereserveerd tijdens belangrijke Pakistaanse feesten.

Je ontdekt er ook traditionele kleding zoals de Hijab. Je kan ook je handen of voeten laten versieren met traditionele Henna.

OPENINGSUREN 12.00 – 18.00 uur

ORGANISATIE Ahmadiyya Moslim Gemeenschap

LOCATIE Hoflokaal, Capucienessenstraat 3, 3800 Sint-Truiden

27 Demonstratie**Gospel in Sint-Truiden**

Muziek en dans zijn belangrijke aspecten van de rituelen in de Afrikaanse cultuur. Zeker de gospel liederen komen uit een eeuwenoude traditie. Aan de hand van demonstraties wordt deze traditie terug tot leven gebracht in Sint-Truiden. Je kan ook zelf deelnemen.

OPENINGSUREN 10.00 – 19.00 uur

ORGANISATIE N'Ganzadi Kimonerere Petrous Christ Source de Gloire

LOCATIE Hoflokaal, Capucienessenstraat 3, 3800 Sint-Truiden

28 Tentoonstelling**Als de klokken luiden...**

Vanouds werden klokken geluid om het volk te waarschuwen voor onheil, om op te roepen voor het gebed of om de tijd aan te geven. In deze tentoonstelling kan je zien en horen hoe dit gebeurde, waarom en voor wie. Hoe 'vertelt' het luiden van de klok of er een man of vrouw gestorven is, wanneer luidt het angelusklokke of hoe bepaalt de klok het leven in een klooster? Kinderactiviteiten voorzien!

OPENINGSUREN 10.00 – 18.00 uur. Rondleidingen om 14.00, 15.00 en 16.00 uur

ORGANISATIE Museum DE MINDERE i.s.m.

Sint-Truidense Schatten vzw

LOCATIE Museum DE MINDERE, Capucienessenstraat 1, 3800 Sint-Truiden

CONTACT 011-67 29 71

29 Workshop**Arabische kalligrafie**

Het geschreven Arabisch is een vorm van kunst en er zit een eeuwenoude traditie achter. In deze workshop leer je de basis van kalligrafie. Een tentoonstelling laat de enorme rijkdom zien van het Arabisch schrift.

OPENINGSUREN 10.00 – 18.00 uur. De workshop duurt ongeveer 60 minuten en je kan vrij inlopen.

ORGANISATIE Culturele Moslimvereniging

LOCATIE Hoflokaal, Capucienessenstraat 3, 3800 Sint-Truiden

30 Workshop**Hoe maak je momo?**

Een culinair Nepalees gerecht!

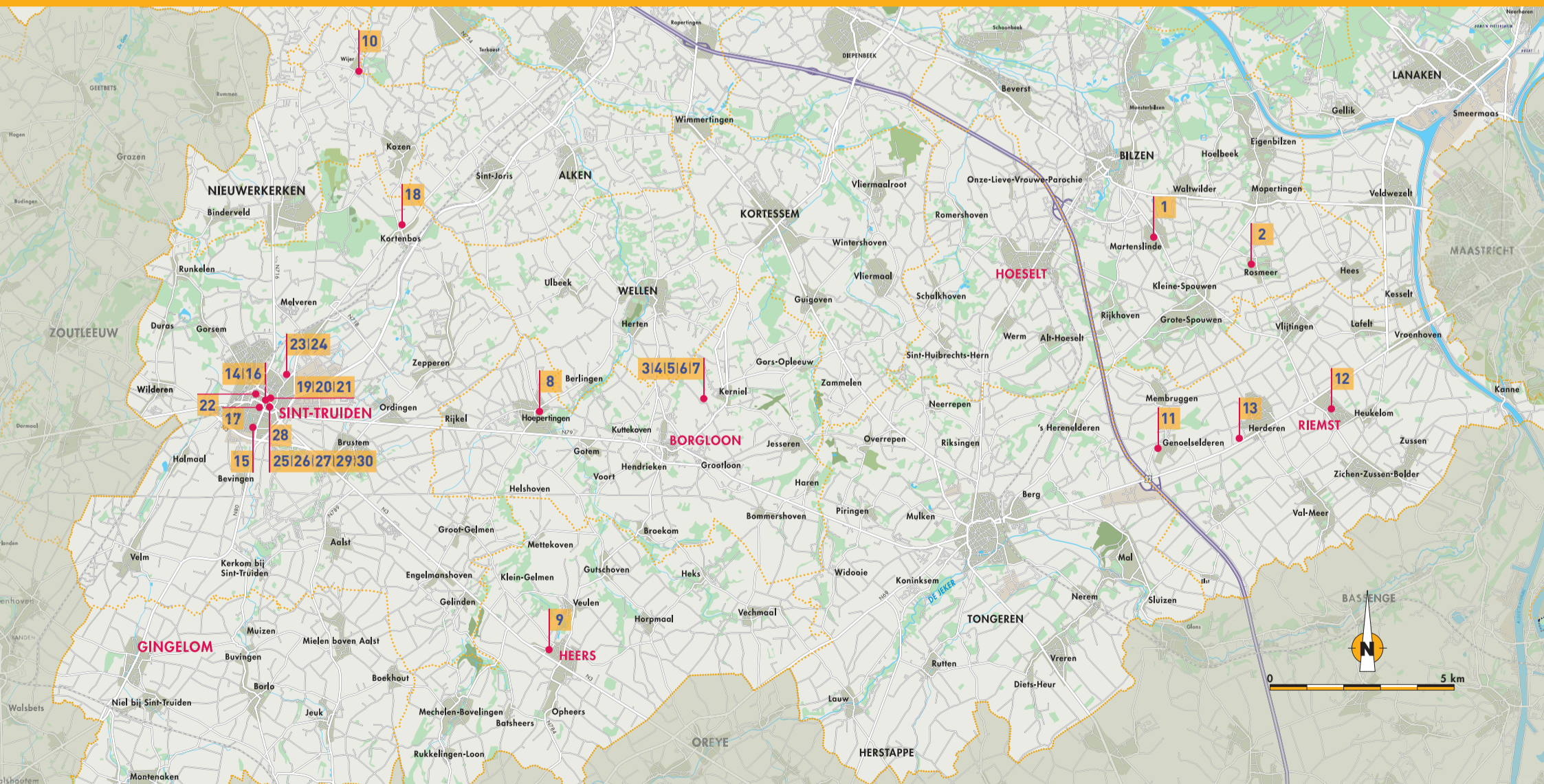
Gestoomde momo's zijn gezond en ze lijken op de Chinese dumplings. Maar natuurlijk vinden de Nepalezen de van origine Tibetaanse momo's

lekkerder. Momo is een echt feestgerecht en wordt dan ook vaak geserveerd op feestelijke gelegenheden. Ook bij het bereiden is er heel wat kennis en kunde nodig die teruggaan naar oude culinaire tradities. Benieuwd? Kom dan zeker langs!

OPENINGSUREN 10.00 – 18.00 uur

ORGANISATIE The Himalayan Society vzw

LOCATIE Hoflokaal, Capucienessenstraat 3, 3800 Sint-Truiden

IN SAMENWERKING MET

VELOFABRIK
BRUSSELS

UIT in Vlaanderen.be

één

Combelle
Your host on the internet

BILL
POWERED BY JUP

Vlaanderen
verbeelding werkt

vzw Vrienden van de Kluis

Hoeselt

Als je van Hoeselt naar Tongeren rijdt, ligt er aan je rechterkant, verscholen in een vallei, een mooie stilteplek: de kluis van Vrijhern. De kluis ontstond eind 17de eeuw wanneer Jacobus van den Brouck zich komt vestigen om de kinderen van Riksingen, Hern en Werm te onderwijzen. De originele kluis is afgebrand, de huidige kluis dateert van het begin van de 18de eeuw. Dat we bijna 400 jaar later nog steeds kunnen genieten van deze stilteplek is onder meer de verdienste van vzw 'Vrienden van de Kluis'.

Onze Lieve Vrouw Tenhemelopneming, en de zondag erna is er groot feest. De dag start met een openluchtmis die massaal wordt bijgewoond. 's Middags kan iedereen aanschuiven in het restaurant voor het traditionele Geitenmenu van het huis. Op zondag wordt de dag afgesloten met een zangavond waarop oude liedjes terug tot leven komen.

Het idee voor de beiaard is ook weer van Guido Hansen. Na het lezen van de publicatie van Hans Geybels over kapellen, stelde hij voor om enkele klokken te hangen aan de buitenkant van de kapel. Deze klokken zouden dan religieuze melodien spelen om het sacrale karakter van de omgeving te onderstrepen. En zo zijn er sinds de zomer van 2015 negen klokken te bewonderen in Vrijhern. Elke klok heeft zijn eigen toon én zijn eigen naam. Twee klokken werden vernoemd naar de twee belangrijkste bewoners in de geschiedenis van de kluis: Jacobus en Lambertus. Een klok is vernoemd naar de nabijgelegen kapel ter ere van Sint-Anna. Een andere klok kreeg de naam van de patroonheilige van de parochie: Gertrudis. Drie klokken kregen de naam van oud-voorzitters van de vzw: Louis, Frans en Jozef. En één klok werd vernoemd naar de broer van Guido: August. De beiaard speelt elk half uur een melodie en dit tot 18.00 uur. Na Pasen is dat tot 21.00 uur. Daarvoor alleen al is een bezoek aan de kluis de moeite waard.

Na de voorstellingen van het spektakelspel wou Guido de ezel terugbrengen naar zijn stal, maar de buurtbewoners waren verknocht geraakt aan hun eigen cafetaria. Daarom besloten ze om de cafetaria te behouden en op zondag open te houden voor de mensen uit de buurt.

Kluisfeesten

Naarmate de kluis meer en meer bekend raakte als toeristische trekpleister voor wandelaars, veranderde het cliënteel in de cafetaria. Nog steeds wordt de cafetaria elke zondag open gehouden door vrijwilligers. Met de inkomsten van de cafetaria wordt de kluis onderhouden. Een ander belangrijk aspect van hun werking is de organisatie van de jaarlijkse Kluisfeesten. Op 15 augustus,

De beiaard

Met de opbrengsten van de cafetaria en kluisfeesten probeert de vzw zo zelfstandig mogelijk, zonder al te veel subsidies, de kluis te laten herleven in zijn authentieke staat. Om dit nobel doel te benadrukken startte men het project 'De kluis herleefd'. Dit project heeft als doel om vooral de omgeving van de kluis te laten herleven. Bomen werden gekapt, een parking en een terras werden aangelegd. En aan de voorkant van de kluis, wat eigenlijk de oorspronkelijke achterkant is, zijn er volkstuintjes gekomen. Het pronkstuk van de kluis blijft nog steeds de Loretokapel. Deze kapel is een kopie van het Heilige Huisje van Nazareth te Loreto (Italië). De kapel werd in 1709 gebouwd door de eerste kluisenaar, Jacobus van den Brouck. Sinds vorig jaar heeft de kapel een nieuwe attractie: een kleine beiaard.

De cafetaria is iedere zondag open van 14.30 tot 18.30 uur. Behalve op kerkelijke hoogdagen en de eerste twee zondagen van juli. De kluis is ook het vertrekpunt van enkele wandelingen.

The Hansen brothers

Om het derde eeuwfeest van de kluis te vieren werd in 1985 een middeleeuws spektakel opgevoerd. De organisatie van dit feest was in handen van een kleine vereniging, die al in 1969 werd opgericht om de kluis te redden van het verval. Het spektakel bracht heel wat figuranten en medewerkers op de been. Al deze mensen hadden een plek nodig om tijdens en na de repetities gezellig samen te zijn. Daarom haalde de toenmalige bewoner van de kluis de ezel uit zijn stal en bouwde de stal om tot cafetaria. Die toenmalige bewoner was Guido Hansen. Samen met zijn broer August nam hij zijn intrek in de kluis in 1968 en richtte de vereniging op die later officieel de naam vzw Vrienden van de Kluis kreeg.

Lin èn het grien lièt de dêrpsgenoot plat kalle!

In 2013 besliste een klein groepje vrijwilligers om zich in te zetten voor het behoud van de natuurlijke omgeving van het Bilzerse dorpje Martenslinde. Al snel groeide bij deze vrijwilligers ook de belangstelling om de geschiedenis van het dorp in kaart te brengen. Zo werd Lin in het groen de eerste erfgoedwerkgroep in Martenslinde

Van geschiedenis naar dialect

Eind 2014 gingen de enthousiaste vrijwilligers op ronde in Martenslinde om de oudere generatie te interviewen over het alledaagse leven in het dorp in vroegere tijden. Voorzitter Katrien Bruggeman vertelt: 'We waren vooral geïnteresseerd in hoe school, gezondheid en werk georganiseerd werden. Met een camera en veel vragen gingen we op pad. Al die informatie hebben we gebundeld en voorgesteld in februari 2015 in de overvolle parochiezaal van Martenslinde. Alle geïnterviewden hebben we dag hun eigen interview gekregen.' Ook de lokale lagere school werd betrokken. Dankzij de contacten van oud-kleuterleidster Jeannine Vanherle werd er samen met de lokale school een heel programma uitgewerkt voor de leerlingen.

Niet alleen de kinderen, maar ook de belangstelling van ouders en grootouders groeide met de dag. De werkgroep werd plots overstelpt met oude foto's en archiefmateriaal over Martenslinde en haar bewoners.

Vanuit de interviews, de ervaring met de school en de reacties van de inwoners, merkte de werkgroep dat er nood was om in een volgend project het dialect een prominente plaats te geven. Ook nu weer gingen de vrijwilligers met hun camera op pad om het gesproken dialect vast te leggen op band. Mensen van verschillende generaties werden geïnterviewd en bereid gevonden om het dialect aan te leren aan de kinderen in de school.

Dialectmis

Het Linnens dialect is ook het middelpunt van de activiteit die Lin in het groen organiseert op Erfgoeddag. Zondag 24 april start met een mis in het dialect waarbij ook het lokale koor en de schoolkinderen hun bijdrage zullen leveren. 's Middags kan iedereen, mits inschrijving, deelnemen aan een boerenlunch. In de namiddag wordt het dialectproject voorgesteld met een tentoonstelling, vertoning van een film en een ludieke quiz om de dialectkennis te testen. Alle informatie vind je op www.lininhetgroen.be of op erfgoedhaspengouw.be.

Bilzen

Niet alleen de recente (geschreven en gesproken) geschiedenis van Martenslinde verdient de aandacht van Lin in het groen. Samen met IOED Oost en archeoloog Tim Vanderbeken gaat de werkgroep ook op zoek naar sporen van bewoning tijdens de Romeinse en zelfs prehistorische tijd. Ook hiervoor wordt weer beroep gedaan op alle inwoners van het dorp. Zo trok de werkgroep samen met dorpsgenoten eind vorig jaar al een eerste keer de velden in op zoek naar sporen en artefacten. Wie interesse heeft om hier aan mee te werken, mag zich altijd aanmelden bij de werkgroep.

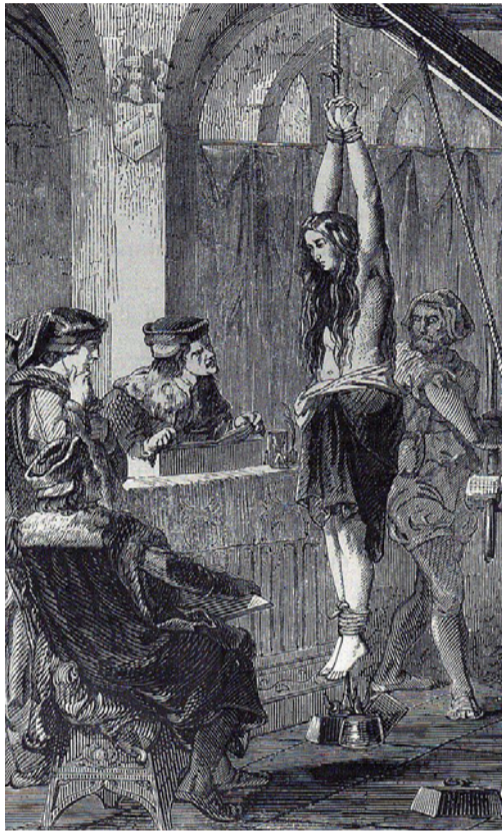

Van het 1ste tot het 6de leerjaar kregen de leerlingen lessen zoals 100 jaar geleden, door de leraar en de pastoor. De kinderen konden spelen met speelgoed van vroeger en de dag werd afgesloten met een fotozoektocht in het dorp.

Nieuwerkerken

Lieske Russelen de heks van Kozen

Heksen kennen we nu alleen nog uit sprookjes, tv-series, films en volksverhalen. Maar in de 16de eeuw werden talloze vrouwen ter dood veroordeeld voor vermeende hekserij. Dit was ook het lot van Lieske Russelen, de heks van Kozen.

8 mei 1593

Lieske Russelen was een alleenstaande vrouw van boeren komaf, die altijd braaf haar belastingen betaalde. Maar op een dag, 8 mei 1593, werd zij uit haar bed gehaald door de schout en opgesloten in het kasteel van Wijer. Een andere vrouw had haar, tijdens zware foltering, aangeduid als een heks. In het kasteel werd Lieske drie dagen lang gefolterd, maar ze weigerde te bekennen dat ze een heks was.

Godsoordeel

De vierde dag werd ze gebonden aan handen en voeten en in het bijzijn van de schout en de kasteelheer tot drie keer toe in de kasteelvijver ge-gooid. Lieske zonk wel, maar volgens de aanwezigen niet genoeg. En een vrouw die niet zonk was een heks. Deze waterproef werd ook wel het godsoordeel genoemd. Na de waterproef werd ze weer zwaar gefolterd maar Lieske was een sterke vrouw en bekende nog steeds niet. Volgens de wet zou ze normaal vrijgelaten moeten

worden, maar zonder medeweten van het Opperrecht in Vliermaal werd Lieske negen dagen en negen nachten lang gefolterd, zonder slaap en zonder eten. Ze kreeg enkel bier en jenever te drinken. Na negen dagen brak haar weerstand en ze bekende alles. Ze werd naar de brandstapel gebracht en gedood.

De Heksenhamer

In Limburg werden in totaal 118 heksenprocessen gevoerd, maar alleen Lieske werd onderworpen aan de waterproef. Een andere methode om heksen te 'herkennen' was een heks wegen of uitkleden waarbij gezocht werd naar duivelstekens op het lichaam. Alle folter- en opsporingstechnieken zijn beschreven in het 15de eeuwse boek 'De Heksenhamer', van Heinrich Kramer, ook gekend onder zijn Latijnse naam Henricus Institoris. Het boek is nooit goedgekeurd door de hoge kerkelijke machten, maar werd een eeuw later vooral door de wereldlijke rechtbanken gebruikt als handleiding voor de heksenvervolgung.

Wandeling

De redenen voor de massale heksenvervolgung zijn niet eenduidig te benoemen, maar de 16de eeuw was een woelige eeuw met godsdienstoorlogen en veel epidemieën, zoals de pest. Feit is dat de positie van de vrouw in de renaissance onder druk kwam te staan. In de middeleeuwen had de vrouw net wel een sterke positie, denk alleen al maar aan de mystieke vrouwen uit Haspengouw die een grote verering kenden, zoals Christina en Lutgard.

Het verhaal van Lieske Russelen kan je op Erfgoeddag herontdekken met een wandeling van vijf kilometer langs enkele belangrijke plaatsen in het trieste verhaal van de heks van Kozen. Deze wandeling wordt georganiseerd door Heemkunde Nieuwerkerken. Meer informatie vind je in de bijgesloten Erfgoeddagbrochure.

Riemst

Kussen in de kerk

Er werd wat afgekust in de kerk vroeger. En we bedoelen dan niet de pasgetrouwde koppels. Zo kusten de gelovigen op Goede Vrijdag de voeten van de gekruisigde Christus. En bijna wekelijks werd er wel in de ene of de andere parochie een patroonheilige gevierd, waarvan dan een relikwie ter verering werd aangeboden. We spraken met Pieter Neirinckx van Limburgse Studies vzw over relieken en religieuze rituelen in Riemst.

Wat zijn relieken nu eigenlijk?

Relieken of relikwieën zijn overblijfselen van het lichaam van een heilige, een martelaar of iemand die een verering waard is. Maar het kan ook iets zijn wat ooit door hem of haar is aangeraakt of met hem wordt geassocieerd.

Hoe kwamen die relieken in een bepaalde kerk terecht?

Dikwijls stuurde de pastoor een verzoek naar de bevoegde instanties, zoals het Vaticaan of de hoofdzetel van een kloosterorde, die verantwoordelijk waren voor het verdelen van bepaalde relieken. Daarop ontvingen ze de gevraagde relikwie, met een bijbehorende akte van authenticiteit. Hierin werd de relikwie voor echt verklaard en werd dikwijls beschreven hoe het relikwie doosje eruit zag. Hier moest voor betaald worden, maar meestal ging het enkel om de kosten voor het maken van de relikwiehouder, het opstellen van de akte en de verzendkosten. Voor de relikwie op zich moest doorgaans niet

betaald worden. Een andere manier waarop een relikwie in een kerk verzeild geraakte was door schenking: wanneer bijvoorbeeld een kloosterling een retraite organiseerde in een parochie, nam hij wel eens een relikwie mee als herinnering aan die retraite.

Hoe verliep de verering?

Op bepaalde tijdstippen, meestal de feestdag van de heilige, werd de relikwie uitgehaald, in een relikwiehouder geplaatst en door de priester vastgehouden. Zo'n kusrelikwiehouder had een houder voor een relikwie met aan de achterkant een handvat. De kerkgangers kwamen dan één voor één naar voren om het relikwie aan te raken of te kussen. De priester veegde telkens de relikwiehouder af met een doekje. De relieken die vereerd waren, zijn zeer verscheiden. Uiteraard zijn er relieken van het Heilig Kruis, Jozef, Maria, Anna..., maar zijn er ook relieken van geneesheiligen zoals de Heilige Elisabeth van Hongarije tegen hoofdroos, haaruitval of een hoofdzeer. Je had ook beschermheiligen tegen rampen en gevaren zoals Clara van Assisi tegen slecht weer. En dan waren er ook de beschermheiligen van ambachten en beroepen. Uiteraard Jozef voor timmerlieden en schrijnwerkers maar je had ook Benedictus Labre voor bedelaars, daklozen en landlopers.

Wat gaan jullie precies doen tijdens Erfgoeddag in Riemst?

Op Erfgoeddag gaan we dit vergeten religieus ritueel nog eens onder de aandacht brengen. We brengen een combinatie van archiefstukken en objecten. We besteden aandacht aan de verschillende heiligenreliken die in Riemst vereerd werden, hoe dat doorgaans gebeurde en hoe de relieken bewaard worden/werden. Daarvoor heb-

ben we samen met de heemkringen en de kerkfabrieken heel wat vooronderzoek gedaan.

Wat zijn de opmerkelijkste vondsten die je hebt gedaan tijdens dit onderzoek?

In elke parochiekerk vonden we heel wat relieken-erfgoed, bij de ene al wat meer dan bij de andere. Het meest voorkomend zijn de eenvoudige ronde of ovale relikwie doosjes. Daarnaast vinden we heel wat speciale relikwiehouders in allerlei maten en vormen. Enkele bijzondere vondsten waren vier achttiende-eeuwse houten relikwiehouders in de kerk van Membruggen, een tentoonstellingskastje met verschillende relieken van missionaris en martelaar Bruno van Weert in de kerk van Vlijtingen en twee oude kaders met tientallen relieken uit de kerk van Kanne. Maar we kunnen alle opmerkelijke zaken hier onmogelijk opsommen, dus als je meer wilt weten, raad ik je allemaal aan om de tentoonstelling te komen bezoeken op Erfgoeddag in de Sint-Martinuskerk van Genoelselderen.

Een taart is geen vlaai!

Naar aanleiding van de expo Taart! werden de leerlingen van het 5de en 6de leerjaar van de Provinciale Basisschool in Voeren ondergedompeld in de wondere wereld van taart, oude gebruiken en bakkerserfgoed.

De begeleiding lag in handen van Mark en Hilde, onze Creatieve ErfgoedBemiddelaars (CEB's). Samen met Hilde ontdekten de leerlingen allerlei oude baktechnieken en gingen ze met z'n allen aan de slag om koekjes, pannenkoeken en galetjes te maken. Mark liet hen oude materialen van bakkers en land-

bouwers ontdekken. Samen gingen ze op zoek naar de functie van deze voorwerpen. Nadien bezochten ze de expo Taart en sloten ze af met een quizje. Zowel voor de leerlingen als voor de leerkrachten was het een geslaagde dag!

Expo Taart is nog tot 20 april te bezoeken in de Keizerzaal in Sint-Truiden, Diesterstraat 1.

expo **TAART!**

creatief erfgoedbemiddelaars

Een groep geëngageerde vrijwilligers gaven samen vorm aan een nieuwe, creatieve en verrassende manier om erfgoed te delen met de nieuwe generaties uit de regio. Het resultaat zijn zes vernieuwende interactieve tentoonstellingen onder de noemer GouwGoed. Samen met de bemiddelaar ontdekken de kinderen de meegebrachte objecten en verhalen. Ze kijken aandachtig, delen ervaringen en vergeleken: Zie jij wat ik zie? Weet jij (al) wat ik weet? → Goed gezien, goed doorgedacht!

De creativiteit wordt zichtbaar in de manier hoe de objecten worden getoond. Daarbij gaan we bewust voorbij aan wat we al kennen uit musea en klassieke tentoonstellingen.

De zes CEB's zijn:

Hilde met AppelGoed (duur: 50 tot 100 minuten)

Mark met BoerenGoed (duur: 50 minuten)

Marcel met BroekzakGoed (duur: 50 minuten)

Marleen met StilteGoed (duur: 50 minuten)

Jos met MeetGoed (duur: 100 tot 150 minuten)

Guy met FietsGoed (100 tot 150 minuten)

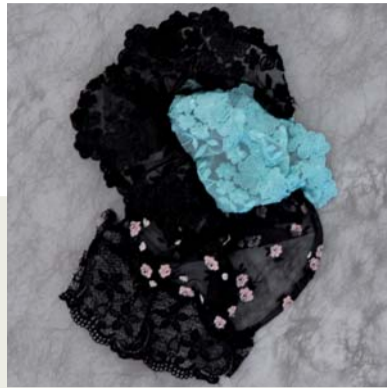

Scholen kunnen CEB's inzetten in de 2de en 3de graad van het lager onderwijs. Ook socio-culturele verenigingen kunnen de CEB's vragen voor een activiteit. Voor scholen en verenigingen van gemeenten aangesloten bij Erfgoed Haspengouw zijn de CEB's gratis. Voor meer informatie of een programma op maat: contacteer ons via info@erfgoedhaspengouw.be of 011-70 18 30.

Lezingenreeks 2016

WOENSDAG 20 APRIL 2016

WOENSDAG 18 MEI 2016

WOENSDAG 8 JUNI 2016

WOENSDAG 28 SEPTEMBER 2016

WOENSDAG 26 OKTOBER 2016

Kussen in de kerk: relieken en reliekenverering in Haspengouw

Kerk Sint-Martinus
Onze-Lievevroustraat 13 B
3770 Genoelselderen (Riemst)

Rombout Nijssen
[Rijksarchief Hasselt]

Dat mensen door te kussen hun diepste genegenheid uitdrukken, kan het kleinste kind je vertellen. Dat er tot voor enkele decennia ook in onze kerken wat afgekust werd, zijn we bijna vergeten. Onze spreker licht toe welke heiligen in onze kerken vereerd werden, waarvoor mensen hun toevlucht bij hen zochten, en welke rituelen bij hun verering te pas kwamen.

*I.s.m. Kerkfabriek Sint-Martinus
Genoelselderen*

De moeder van alle festivals: Jazz Bilzen

CC De Kimpel
Eikenlaan 25
3740 Bilzen

Koenraad Nijssen
[Historicus en auteur van het boek 'Jazz Bilzen']

Jazz Bilzen is doorheen de geschiedenis uitgegroeid tot een icoon, een legende. Sterke verhalen zijn er genoeg te vertellen over de pionier van de muziekfestivals op continentaal Europa. Koenraad Nijssen, historicus en auteur van het boek 'Jazz Bilzen' vertelt het historische verhaal van het festival: de opgang, de hoogtepunt en de trieste teloorgang. Na de lezing is er een optreden van het Jazzquartet The Sound Rebound, 4 (ex-)studenten van Conservatorium Maastricht.

I.s.m. Dienst Cultuur Bilzen, Jazz Bilzen vzw en Bilisium vzw

Vlaamse kant: sant in eigen land

Buurthuis Ter Cose
Opcozenstraat 7
3850 Nieuwerkerken

Frieda Sorber
[Modemuseum Antwerpen]

Onder de textielambachten is kant relatief jong. Als gevolg van een wijzigende mode in de kleding, waarbij kragen en manchetten van onderkleding een grotere zichtbaarheid kregen rond 1500, begonnen opengewerkte randversieringen aan een opmars. Toch is dit onderdeel van onze textielgeschiedenis relatief weinig bestudeerd. Heeft het oubollige 20ste eeuwse imago van kant, als iets voor de kragen en sierdoekjes van oude dames, of feit dat kantmaken een totaal buiten de gilden staande huisnijverheid, grotendeels beoefend en georganiseerd door vrouwen hier iets mee te maken? De lezing wil het economische en sociale belang van Vlaamse kant, en zijn internationale uitstraling in de verf zetten.

Reuzen in Vlaanderen

Bibliotheek (CLiM)
Surllet de Chokierstraat 4
3890 Gingelom

Johan Vencken
[Reuzen in Vlaanderen vzw]

Op 10 juli 2015 werd de Vlaamse reuzencultuur opgenomen op de Inventaris Immaterieel Cultureel Erfgoed Vlaanderen. Op 27 oktober ontving Reuzen in Vlaanderen vzw de eerste Cultuurprijs Immaterieel Erfgoed. Reuzen zijn opnieuw hot en jaarlijks komen er tientallen reuzen bij. Ontstaan in de vroege middeleeuwen zijn reuzen uitgegroeid tot een wereldwijd fenomeen dat ooit begon in Vlaanderen. Johan Vencken, voorzitter van Reuzen in Vlaanderen, neemt ons mee doorheen de tijd en vertelt het boeiende verhaal van de reuzen in Vlaanderen en ver daarbuiten. Vanzelfsprekend krijgen ook de Haspengouwse reuzen hun rol in deze unieke geschiedenis.

I.s.m. Het Drie Swaenenland

Volksverhalen

OCMW-Kapel
Graethempoort
3840 Borgloon

Hilde Schoefs
[Openluchtmuseum Bokrijk]

Heksen, spoken en elfjes kennen we allemaal van de bekende sprookjes van Andersen en Grimm. Maar ook in Haspengouw worden al eeuwenlang verhalen verteld waarin allerlei vreemde creaturen een belangrijke rol in spelen. Hilde Schoefs leert je meer over het ontstaan en de context van deze verhalen. Tegelijkertijd vergeet ze ook niet de moderne varianten van deze griezilverhalen.

I.s.m. Erfgoedraad Borgloon

De lezingen starten telkens om 20.00 uur. Deelname is 3 euro per lezing. Inschrijven is verplicht: 011 - 70 18 30 of info@erfgoedhaspengouw.be

wek ons verleden

**ERFgoed
HASPENGOUW**

Erfgoed Haspengouw
Abdij
Diesterstraat 1
3800 Sint-Truiden

011-70 18 30
info@erfgoedhaspengouw.be

erfgoedhaspengouw.be

Like ons op Facebook!

Erfgoedkrant Haspengouw is een uitgave van projectvereniging Erfgoed Haspengouw, een intergemeentelijk samenwerkingsverband tussen Bilzen, Borgloon, Gingelom, Heers, Hoeselt, Nieuwerkerken, Riemst, Sint-Truiden en Voeren voor het cultureel erfgoed in Haspengouw.

De krant wordt gedrukt op 64.000 exemplaren en in deze gemeenten huis-aan-huis verspreid.

Teksten: Erfgoed Haspengouw – **Eindredeactie:** Erfgoed Haspengouw – **Foto's:** Mark Duser, Jan Bellen, Magda Breemesch, vzw Vrienden van de Kluis, Lambert Loix, Philippe Debroe; KIK-IRPA Brussel, Jeroen Reyniers, Limburgse Studies vzw, Ahmadiyya Mostlim Gemeenschap, Drie Swaenenland, vzw Bilisium en Stad Borgloon – **Layout:** Grraphs.com – **Druk:** drukkerij Moderna.

